

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ІМЕНІ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ

ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ

НАУКОВІ СТУДІЇ

ВИПУСК 8

МИКОЛАЇВ – 2012

Засновники видання:

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

Інститут української археології та джерелознавства імені М.С. Грушевського Національної академії наук України

Видання засновано у 2008 р.

Свідоцтва про державну реєстрацію серія КВ № 14511-3482Р видано Міністерством юстиції України від 15.09.2008; серія КВ № 15567-4039ПР видано Міністерством юстиції України від 07.07.2009.

Збірник друкується як фахове видання, згідно з рекомендаціями ВАК (бюлетень № 1-05/2 від 10.03.2010)

Адреса редколегії:

вул. 68 Десантників, 10,
м. Миколаїв, 54003

Тел.: (0512) 76-55-99,
(050) 820-57-26,

E-mail: avi@kma.mk.ua,
e.sinkevych@gmail.com

Головний редактор:

Сохань Павло Степанович – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Інституту української археології та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України (м. Київ).

Редакційна рада:

Клименко Леонід Павлович – доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки, ректор Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Мещанінов Олександр Павлович – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Дарієнко Василь Миколайович – доктор історичних наук, професор Херсонського економіко-правового інституту (м. Херсон);

Маврін Олександр Олександрович – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора Інституту української археології та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України (м. Київ).

Редакційна колегія:

Багмет Михайло Олександрович – доктор історичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки, проректор з науково-педагогічної роботи та питань розвитку, завідувач кафедри державної політики та менеджменту Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Колісниченко Анатолій Іванович – доктор історичних наук, професор кафедри політичних наук Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Котляр Юрій Вадимович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Пронь Сергій Вікторович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Тригуб Петро Микитович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв);

Сінкевич Євген Григорович – доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв) – *заступник головного редактора наукового фахового збірника «Історичний архів. Наукові студії»;*

Сінкевич Ірина Юріївна – заступник начальника відділу використання інформації документів Державного архіву Херсонської області – *відповідальний секретар редколегії наукового фахового збірника «Історичний архів. Наукові студії».*

Рекомендовано до друку:

рішенням вченої ради Чорноморського державного університету імені Петра Могили від 12.01.2012, протокол № 5

рішенням вченої ради Інституту української археології та джерелознавства імені М. С. Грушевського Національної академії наук України від 15.01.2012, протокол № 1

1 90

Історичний архів. Наукові студії : Збірник наукових праць. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 8. – 196 с.

Збірник містить публікації історичних джерел, джерелознавчих та історіографічних досліджень, статей з актуальних проблем історії України та всесвітньої історії, міжнародних відносин, історії історичної науки, рецензії, повідомлення про наукові події та заходи.

Мова видання: українська, російська, польська, англійська.

Редколегія публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди їх авторів, зберігає стиль матеріалів, залишає за собою право скорочувати та редагувати тексти. Автор несе відповідальність за зміст статті, достовірність фактів, цитат, дат тощо. Друковані в інших виданнях матеріали до розгляду не приймаються. При передруку публікацій посилання на «Історичний архів. Наукові студії» обов'язкове.

ISSN 2077-5709

© Чорноморський державний університет імені Петра Могили, 2012

ЗМІСТ

ВІТЧИЗНЯНА ТА ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Волков Т. О. (Київ) Витоки, еволюція та сучасний стан «ольстерської проблеми»	10
Гальчак Богдан (Зелена Гура, Польща) Лемківські перспективи на XXI століття.....	15
Горбатюк О. С. (Черкаси) Стан електрифікації сільського господарства України у роки повоєнної відбудови (кінець 40-х – початок 50-х років XX ст.)	24
Дудра Стефан (Зелена Гура, Польща) Митрополит Діонісій стосовно українського і білоруського питання в православній церкві в Польщі (1918-1939 рр.).....	28
Забара В. В. (Запоріжжя) «Масові переселення» етнічних груп у Боснії і Герцеговині після завершення бойових дій у 1996 р.	35
Крічкер О. Ю. (Черкаси) Діяльність єврейської самооборони в містечках Правобережної України у часи Української революції	41
Кучеренко А. А. (Херсон) Українське питання в політиці намісника Галичини А. Потоцького (1903-1908 рр.).....	46
Орленко О. М. (Харків) Державна податкова політика в промисловості та торгівлі в 1921-1925 рр. (на прикладі Петрограду-Ленінграду)	51
Петречко О. М. (Дрогобич, Львівська обл.) Переслідування християн у добу Септімія Севера (193-211 рр.).....	57
Сеїгова Е. І. (Сімферополь) Переселенські структури у державному апараті СРСР у 40-80-ті роки XX сторіччя (на прикладі заселення Криму).....	63
Спіркіна О. О. (Черкаси) Володимир Яковець як представник сучасного мистецтва Черкащини.....	68
Тараненко С. П. (Черкаси) Протипожежний захист населених пунктів Південної України в другій половині XIX ст.	75
Франц Мачей (Познань, Польща) Роль історичної комічної книги в сучасному світі	79
Цецик Я. П. (Рівне) Розвиток промисловості Волині на рубежі XIX – XX століть	86

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Машевський О. П. (Київ) Османська імперія в дипломатичній боротьбі Антанти та Центральноєвропейських імперій на початку Першої світової війни	92
Шевчук О. В. (Миколаїв) Моделі зовнішньополітичної стратегії КНР на початку XXI століття у висвітленні американської політології.....	99

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО. ІСТОРІОГРАФІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ.
ІСТОРІЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Калакура Я. С. (Київ) Класифікація джерел інтелектуальної історії України.....	106
--	-----

Макієнко О. А. (Київ) Описи фондів земських установ у державних архівах України: історія складання й інформаційне значення.....	114
Мацюга П. А. (Миколаїв) Зовнішня політика Російської імперії на початку правління Єлизавети Петрівни (за матеріалами «Архіву князя Воронцова»).....	123
Молочко Є. В. (Київ) Довідкові видання для мандрівників першої половини XIX століття як історичне джерело з вивчення пам'яток історії та культури (на прикладі Криму)	137
Морозова О. С. (Миколаїв) Південно-східний науковий інститут як дослідницький центр з історії українсько-польських взаємин.....	145
Ніколаєв М. І. (Миколаїв) Історія дослідження епонімного календаря Ольвії IV – I ст. до н. е.	150
Смолінський Александер (Торунь, Польща) Документи 2-го відділу Головного штабу Війська польського як джерело вивчення історії радянської України 1921-1939 років	159
Тригуб О. П. (Миколаїв) Міжнародні зв'язки Південної України: джерела на сторінках часопису «Записки Одеського товариства історії та старожитностей»	164

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

Бурім Д. В. (Київ) Документи з історії діяльності Українського наукового інституту в Берліні в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина)	170
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ ТА ІНФОРМАЦІЯ

Гоцуляк В. В. (Черкаси) Дослідження взаємовпливів українського сільськогосподарського виробництва царської Росії і світового продовольчого ринку Рецензія на монографію: Реєнт О. П. Сердюк О. В. Сільське господарство України і світовий продовольчий ринок (1861-1914 рр.) (Київ, 2011)	187
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

СОДЕРЖАНИЕ

ОТЕЧЕСТВЕННАЯ И ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ

Волков Т. А. (Киев) Истоки, эволюция и современное состояние «ольстерской проблемы»	10
Гальчак Богдан (Зеленая Гура, Польша) Лемковские перспективы на XXI век	15
Горбатюк Е. С. (Черкассы) Состояние электрификации сельского хозяйства Украины в годы послевоенного восстановления (конец 40-х – начало 50-х годов XX в.)	24
Дудра Стефан (Зеленая Гура, Польша) Митрополит Дионисий об украинском и белорусском вопросе в православной церкви в Польше (1918-1939 гг.)	28
Забара В. В. (Запорожье) «Массовые переселения» этнических групп в Боснии и Герцеговине после завершения боевых действий в 1996 г.	35
Кричкер О. Е. (Черкассы) Деятельность еврейской самообороны в местечках Правобережной Украины во время Украинской революции	41
Кучеренко А. А. (Херсон) Украинский вопрос в политике наместника Галиции А. Потоцкого (1903-1908)	46
Орленко Е. М. (Харьков) Государственная налоговая политика в промышленности и торговле в 1921-1925 гг. (на примере Петрограда-Ленинграда)	51
Петречко О. М. (Дрогобыч, Львовская обл.) Преследования христиан в эпоху Септимия Севера (193-211 гг.)	57
Сентова Э. И. (Симферополь) Переселенческие структуры в государственном аппарате СССР в 40-80-е годы XX века (на примере заселения Крыма)	63
Спиркина О. А. (Черкассы) Владимир Яковец как представитель современного искусства Черкащины	68
Тараненко С. П. (Черкассы) Противопожарная защита населенных пунктов Южной Украины во второй половине XIX в.	75
Франц Мачей (Познань, Польша) Роль исторической комической книги в современном мире	79
Цецик Я. П. (Ровно) Развитие промышленности Волыни на рубеже XIX – XX веков	86

ИСТОРИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Машевский О. П. (Киев) Османская империя в дипломатической борьбе Антанты и Центрально-европейских империй в начале Первой мировой войны	92
Шевчук А. В. (Николаев) Модели внешнеполитической стратегии КНР в начале XXI века в освещении американской политологии	99

ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ. ИСТОРИОГРАФИЯ. МЕТОДОЛОГИЯ.
ИСТОРИЯ ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКИ

Калакура Я. С. (Киев) Классификация источников интеллектуальной истории Украины	106
---	-----

Макієнко А. А. (Київ) Описи фондів земських урядів в державних архівах України: історія створення і інформаційне значення.....	114
Мацюга П. А. (Николаєв) Зовнішня політика Російської імперії в початку правління Єлизавети Петрівни (за матеріалами «Архіву князя Воронцова»).....	123
Молочко Е. В. (Київ) Справочні видання для подорожників першої половини ХІХ століття як історичний джерело за вивченням пам'яток історії і культури (на прикладі Криму).....	137
Морозова О. С. (Николаєв) Юго-східний науковий інститут як дослідницький центр за історією українсько-польських відносин.....	145
Николаєв Н. І. (Николаєв) Історія дослідження епонімного календаря Ольвії ІV – І в. до н.е.	150
Смолинський Александр (Торунь, Польща) Документи 2-го відділу Головного штабу Війська польського як джерело вивчення історії радянської України 1921-1939 років.....	159
Тригуб А. П. (Николаєв) Міжнародні зв'язки Південної України: джерела на сторінках видання «Записки Одеського товариства історії і старожитностей».....	164

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ

Бурим Д. В. (Київ) Документи за історією діяльності Українського наукового інституту в Берліні в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина).....	170
---	-----

РЕЦЕНЗІЇ І ІНФОРМАЦІЯ

Гоцуняк В. В. (Черкаси) Дослідження взаємодії українського сільськогосподарського виробництва царської Росії і світового продовольчого ринку Рецензія на монографію: Реєнт А. П., Сердюк О. В. Сільське господарство України і світового продовольчого ринку (1861-1914 рр.) (Київ, 2011).....	187
---	-----

СВЕДЕННЯ ПРО АВТОРІВ

CONTENTS

DOMESTIC AND WORLD HISTORY

Tymofiy Volkov (Kyiv, Ukraine) The origins, evolution and the Modern stage of “Ulster problem”	10
Bohdan Halczak (Zielona Góra, Poland) Lemkos in twenty-first century	15
Olena Horbatyuk (Cherkasy, Ukraine) The state of agriculture electrification of Ukraine in years of post-war renewal (end of 40s – beginning 50s years XX c.).....	24
Stefan Dudra (Zielona Góra, Poland) The metropolitan Dionizy versus Ukrainian and Belarus question in Orthodox Church in Poland (1918-1939).....	28
Vladyslav Zabara (Zaporizhya, Ukraine) “Mass resettlement” of ethnic groups in Bosnia and Herzegovina after a cease-fire Deytvie in 1996.....	35
Olha Krichker (Cherkasy, Ukraine) Jewish self-defense activities in the towns of Right-Bank Ukraine during the Ukrainian revolution	41
Alla Kucherenko (Kherson, Ukraine) Ukrainian issue in the Policy of Galician Governor-general A. Pototskij	46
Olena Orlenko (Kharkiv, Ukraine) The state tax policy in industry and trade in 1921-1925 (on an example of Petrograd-Leningrad	51
Oleh Petrechko (Drohobych, Lviv oblast, Ukraine) The Christians’ persecution during the rule of Septimius Severus (193-211 A.D.)	57
Elvina Seitova (Simferopol, Ukraine) Resettlement framework in the USSR during 40s-80s of XX c.....	63
Oksana Spirkina (Cherkasy, Ukraine) Volodymyr Yakovets as a representative of the contemporary art in Cherkasy region	68
Stanislav Taranenko (Cherkasy, Ukraine) Fire protection of human settlements in South Ukraine in the second half of the XIX c.	75
Maciej Franc (Poznan, Poland) The role of a historical comic book in the contemporary world	79
Yaroslav Tsetsyk (Rivne, Ukraine) Industry development of Volhynia in the late XIX - XX centuries	86

HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

Oleg Mashevsky (Kyiv, Ukraine) Ottoman Empire in diplomatic struggle between the entente and central Europe empires at the beginning of World War I.....	92
Oleksandr Shevchuk (Mykolaiv, Ukraine) Models of China’s foreign policy strategy at the beginning of XXI century in the coverage of the American Political Science.....	99

SOURCE STUDY. HISTORIOGRAPHY. METHODOLOGY. HISTORY OF HISTORICAL SCIENCE

Yaroslav Kalakura (Kyiv, Ukraine) Classification of intellectual history sources of Ukraine	106
---	-----

Oleksiy Makiyenko (Kyiv, Ukraine) Inventory of assets of zemstvo institutions in the state archives of Ukraine: History and informational value.....	114
Pavlo Matsiuta (Mykolaiv, Ukraine) Foreign policy of Russian Empire in the beginning of Elizaveta Petrovna's reign (according to "Prince Vorontsov's Archive").....	123
Eugenia Molochko (Kyiv, Ukraine) Travel reference books of the first half of the XIX century as a historical source for the study of historical and cultural monuments (by the Crimea example)	137
Olga Morozova (Mykolaiv, Ukraine) South-East Scientific Institute as the research centre of Ukraine-Polish relations	145
Mykola Nikolayev (Mykolaiv, Ukraine) The history of scientific research eponymous calendar of Olbia of the IV– I centuries BC.....	150
Aleksander Smolinski (Toruń, Poland) Documents of the 2nd Division of the Polish General Staff as a source for studying the history of Soviet Ukraine in 1921-1939 period	159
Oleksandr Tryhub (Mykolaiv, Ukraine) International relations of Southern Ukraine: sources on the pages of «Proceedings of the Odessa Society of History and Antiquities»	164

DOCUMENTS AND MATERIALS

Dmytro Burim (Kyiv, Ukraine) Documents from history of the Ukrainian Research Institute Berlin in the Humboldt University Archives (Berlin, Germany).....	170
--	-----

BOOK REVIEWS

Victor Hotsulyak (Cherkasy, Ukraine) Study of Mutual Influence of Ukrainian agricultural production of imperial Russia and the world food market Book review: Reent A.P, Serdyuk O.V. Agriculture of Ukraine and the world food market (1861-1914) (Kyiv, 2011)	187
--	-----

INFORMATION ABOUT AUTHORS